

Hack de tijdgeest voor toekomstige generaties

foto Peter Wouda

Roman Krznaric bracht onlangs een bezoek aan de eco-kathedraal in Heerenveen. Op de foto (midden, rode trui) is hij in gesprek met mensen van Stichting TIJD en initiatiefnemers van het Ministerie van de Toekomst.

Opinie. *Klaas Sietse Spoelstra, uit Terband is strategisch veranderaar bij Nij Sicht. in Leeuwarder Courant 17 december 2021.*

Opgejaagd door de hang naar de bevrediging van het moment lijkt het soms alsof we vergeten zijn voorbij onze eigen tijd te denken. Maar we kunnen hier iets aan doen.

Steen voor steen. Beeldend kunstenaar Louis Le Roy was iemand die met de tijd speelde. Hij durfde iets te bouwen wat voorbij zijn eigen tijd op aarde zou blijven doorgaan. Zijn eco-kathedraal in Mildam is een almaar groeiend bouwwerk, waar al sinds de zestiger jaren van de vorige eeuw aan gebouwd wordt. In de schoenen van de tien jaar geleden overleden Le Roy bouwen nieuwe mensen verder. Tegel voor tegel. Wat betekent het met de tijdgeest te spelen? En te durven rebelleren met een wereld overwoekerd door aandacht voor het korte termijneffect? Hoe overleef je in de politiek van vandaag als je buiten die dagkoersen en mediabubbels durft te kiezen voor een blik voorbij de tijdshorizon van 2030? Voor generaties na de onze?

Een paar weken terug vond in die eco-kathedraal in Mildam een bijzondere bijeenkomst plaats. Een groep enthousiaste 'langetermijndenkers' ontmoette er de Brits-Australische filosoof Roman Krznaric, schrijver van het boek *De Goede Voorouder*. Een dag die in het teken stond van het langetermijndenken. 'Kathedraaldenken' zoals Krznaric dat noemt, naar de bouwers van middeleeuwse kathedralen die óók voorbij hun eigen tijd moesten denken. Zijn we dat denken verleerd, vraag je je soms af? Het denken over langetermijnontwikkeling en de zogenaamde intergenerationele verantwoordelijkheid voel en ervaar ik sinds mijn terugkomst naar Fryslân. Zo'n vijftien jaar geleden kwam ik na wat omzwervingen terug in het Noorden en realiseerde me, mede door mijn eigen vaderschap, dat ik in een reeks van voorouders sta.

De Spoelstra-reeks van Jan Klazes (1769) – Hendrik Jans (1825) – Klaas Hendriks (1860) – Hendrik Klazes (1885) – Klaas (1912) – Hendrik (1940) – Klaas Sietse (1969) die al sinds de achttiende eeuw begraven worden in de terp van Hallum. In een houten kist maakten ze een ronde rond de Sint Maartenkerk en het Tsjerkepaad, terwijl de Hallumer klokken luidden. Het geluid van wegvliegende roeken klonk uit de galmgaten. Koude klei en de *taal fan it lânskip*. Het is als thuis komen in je eigen wezen, je diepste identiteit, als een vibrerende grondtoon. Sinds die terugkomst besef ik me dieper dat er een wereld is na de onze.

Persoonlijk was dat besef een belangrijke reden om bij te willen dragen aan de fundamenten voor het *European Capital of Culture*-programma van Leeuwarden en – parallel – me in te zetten voor de kwaliteit van de cultuur-natuur in onze leefomgeving via het burgerinitiatief Kening fan 'e Greide.

Twee maatschappelijke missies met een tijdshorizon van minimaal tien jaar, tot stand gekomen in een politiek-bestuurlijk klimaat waarin het sentiment van de volgende dag de agenda bepaalt.

Het lukt ons maar zelden om aan de kortademigheid te ontsnappen

Die focus op korte termijn vraagt om disruptie. Om nieuwe manieren van denken. Het hacken van de toekomst voorbij de horizon van het eerstvolgende coalitieakkoord. Er is rebellie met de tijd nodig, of misschien wel de tijdgeest. Voor generaties die gaan komen. Het besef van verantwoordelijkheid voor volgende generaties is er de afgelopen jaren niet kleiner op geworden. Met mij zijn steeds meer mensen zich bewust van de sociale, ecologische en economische impact van onze dagelijkse beslissingen. Maar in de kortetermijnbubbels van ons huidige politiek-bestuurlijke veld struikelen we voorwaarts en lukt het maar zelden aan die kortademigheid te ontsnappen. Mentale ruimte om het lange termijn deel van onze hersenen te activeren is er nauwelijks.

Terwijl juist de mens, binnen het dierenrijk, als unieke eigenschap heeft te kunnen tijdreizen en plannen. Krznaric noemt dat het verslaafd zijn aan de korte termijnimpuls en gebruikt daarvoor de marshmallow als metafoor; het onweerstaanbare snoepgoed dat meteen verslonden moet worden. Hij signaleert een gebrek aan ruimte in ons denken en handelen voor de lange termijn, zoals – in zijn metafoor – een eikel traag maar gestaag uitgroeit tot een boom.

We worden almaar opgejaagd door kortetermijndoelen en door de bevrediging van het moment. We halen ons bestuurlijk succes uit het managen van het proces (geen fouten maken!) en lijken te vergeten waar het echt om gaat of te zoeken naar de diepere oorzaken. Natuurlijk, wie dat wel doet wordt geconfronteerd met het maatschappelijk ongemak wat dat soms oplevert. Om bijvoorbeeld te spreken van landschapspijn als we het, vanuit het oogpunt van de grutto, hebben over de toekomst van onze biodiversiteit. Tegelijkertijd wordt dat ongemak door de media aangejaagd. Als ik luister naar onze gemedialiseerde politieke arena's – of het nu gemeentelijk, provinciaal of landelijk is – dan zie ik steeds meer polarisatie en uitvergroting van de uiterste polen van het spectrum. Heftig debat soms. De emoties worden heftiger omdat we, oprecht, elkaar vanuit de eigen bubbel niet meer lijken te begrijpen of te willen verstaan.

Ik hoef het stikstofdebat, de vaccinatiestrijd of de pietendiscussie maar te noemen, allen uitvergroot door de roepoeter die sociale media heet. Kunnen we de grote thema's van deze tijd wel aangaan als we de balans tussen het individuele en collectieve belang niet weten te vinden? Waar is het leiderschap dat het debat vanuit de flanken terugbrengt naar de dialoog in het midden? Met de echte feiten op tafel? De kloof van wat de wetenschap al decennia weet en wat de politiek er vervolgens mee doet is toch onuitlegbaar vanuit het oogpunt van die intergenerationele verantwoordelijkheid. In die context probeer ik te begrijpen hoe we de aandacht kunnen vestigen op het collectieve belang van onze toekomstige generaties. Want dat toekomstige generaties het beter zullen hebben dan wij, is niet langer vanzelfsprekend. Hoe kunnen we ons verantwoordelijk opstellen ten opzichte van hen? Hoofdschuddend lees ik de reacties op het opiniestuk van Peter Kuipers Munneke, die in de (27 november jongstleden) goed onderbouwd aangeeft dat het maar de vraag is of we voorbij 2100 volgende generaties nog in Nederland kunnen laten wonen.

Terwijl de ijskappen smelten, de onvermijdelijke zeespiegelstijging de grenzen van Nederland mogelijk tot de Veluwe gaat optrekken en Amersfoort straks aan zee komt te liggen, laten de reacties op die opinie zich raden: enerzijds felle onderstreping van de klimaaturgentie en anderzijds het verwijt van ongekend klimaatalarmisme. Het is opnieuw de polarisatie die de toon bepaalt en uitvergroot wordt in onze democratisch gekozen arena. En ja, het moet gezegd, ook ik laat me misschien te veel leiden door wat er op sociale media over voorbijkomt.

Laat de stem van de volgende generaties altijd meeklinken

In zijn boek *De Verdeelde Nederlanden* schrijft de Groninger hoogleraar Sjoerd Beugelsdijk over een 'perfecte storm' waarin de polarisatie tot een kookpunt komt in een chaotische gribuustoeestand. Het globale versus het regionale. Het collectieve versus het individuele. Het rendement op kapitaal versus dat op arbeid. Factoren die, gelijktijdig, op elkaar ingrijpen. De perfecte storm.

Als ik dan ga staan in de schoenen van onze kinderen en achterkleinkinderen en probeer door hun ogen terug te kijken naar de tijd van nu, dan zou het inzicht zomaar kunnen zijn dat het juist die doorgesloten individualisering is die ons in de weg zit om de collectieve opgaven te tackelen.

Maar blijft het bij een constatering? Of kunnen we ook wat doen? Natuurlijk kan dat. Hack de tijdgeest. Maak de lange termijngevolgen van ons handelen zichtbaar. Niet voor niets ging het gesprek met Krznaric ook over het geven van stemmen aan de jongere generaties, door middel van een nieuw initiatief dat we het 'Ministerie van de Toekomst' noemen. Dit initiatief verenigt landelijk tijdrebellen die zichzelf actief inzetten voor generaties na de onze. Een zoektocht waarin nu nog vragen centraal staan en nog niet alle antwoorden klaar liggen over hoe we de dialoog over de langetermijnthema's op gang brengen.

Toch alvast een eerste oproep om, op weg naar de gemeentelijke verkiezingen, aankomend voorjaar. Laat de stem van volgende generaties meeklinken bij alle besluiten die we democratisch nemen. Als de coalitieonderhandelaars hun plannen optekenen, dan zou daar als eerste moeten staan: 'Dit coalitieakkoord is geschreven vanuit het oogpunt van brede welvaart voor toekomstige generaties'.

Die brede welvaart gaat over de balans tussen ecologische, economisch en sociaal culturele waarden van onze samenleving. Durf daarvoor te experimenteren met nieuwe vormen van besluitvorming, zoals burgerberaden, om lange termijn thema's als klimaat uit de greep van collectieve onmacht te halen.

Durf ook middelen en capaciteit voor het langetermijnproces een plek te geven in de meerjarenbegroting. Doe dat alles voor bewoners die in 2050 in Leeuwarden, De Fryske Marren of op Ameland wonen.